справ. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/13651_U_MVS_obgovorili_stan_realizacii_gendernoi_politiki_v_sistemi_organiv_vnutrishnih_sprav_FOTO_VIDEO.htm (дата звернення: 05.03.2019)

3. Ґендерна рівність і розвиток: погляд у контексті Європейської стратегії України. URL: http://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf (дата звернення: 09.03.2019)

4. Резолюція Ради Безпеки ООН від 31.10.2000 № 1325. URL: http://zakon.rada.gov.ua /laws/show/995_669 (дата звернення: 03.03.2019)

5. Барелковська Й. Впровадження Резолюції Ради Безпеки ООН 1325: досягнення, прогалини та ідеї щодо поліпшення з точки зору незалежного німецького та швейцарського громадянського суспільства і прав жінокю. *Гендер та воєнні конфлікти у країнах Східної Європи через феміністичні лінзи*:матеріали V Міжнародного гендерного воркшопу. URL: https://ua.boell.org/sites/default/files/ukrgender_ta_voienni_konflikti_u_krainah_shidnoi_ievropi_2 .pdf (дата звернення: 06.03.2019)

6. Жінки, мир та безпека: інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства Оборони та Генерального штабу України. URL: http://www.un.org.ua/images /documents/4461/UN_Women_WPS%20MoD%20Guide_UKR.pdf (дата звернення: 01.03.2019)

7. OECD DAC Handbook on Security System Reform. Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: https://www.eda.admin.ch/dam/deza/en/documents /themen/fragile-kontexte/224402-oecd-handbook-security-system-reform_EN.pdf (дата звернення: 06.03.2019)

8. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення: 01.03.2019)

9. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 01.03.2019)

10. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з ґендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки. Київ. 2017. 264 с.

11. План заходів МВС щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, Мир, Безпеки» на період до 2020 року: затв. наказом МВС України від 12.12.2017 №1019. URL: http://mvs.gov.ua/upload/file /1325_plan_zahod_v_darou_04_1.12.pdf (дата звернення: 03.03.2019)

12. Рівні права та можливості. Міністерство внутрішніх справ України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/4673_Rivni_prava_ta_mozhlivosti.htm (дата звернення: 01.03.2019).

O. Svetlichna

IMPLEMENTATION OF GENDER POLICY OF THE UN SECURITY COUNCIL IN NATIONAL POLICE OF UKRAINE

The ways of implementation of gender policy for the UN Security Council in Ukraine are considered. International documents on gender policy, as well as documents forming the basis of national gender legislation, are presented. The gender policy of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the perspective directions of its further development are described.

Keywords: women's rights, gender equality, gender law, UN Security Council Resolution 1325 (2000).

УДК 351.741

Святокум І. О.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

У тезах висвітлено окремі аспекти нормативного регулювання інституту поліцейського піклування. Розглянуто матеріальні та процесуальні вимоги щодо застосування поліцейського піклування. Вказано окремі питання, які потребують подальшої нормативної розробки цього нового для вітчизняного права інституту.

***Ключові слова**: поліцейське піклування, Національна поліція України, адміністративний протокол.*

Прийняття Закону України «Про Національну поліцію» ознаменувало початок

перебудови цього правоохоронного органу на засадах передусім сервісно-орієнтованого підходу. Одним із його проявів стало закріплення поліцейського піклування як одного із видів поліцейських заходів.

Обов'язок надавати допомогу громадянам, які потрапили у складне становище, був закріплений ще у Законі України «Про міліцію» (п. 24 ч. 1 ст. 10). Однак відмінність поліцейського піклування полягає саме у виділенні його в якості окремого поліцейського заходу, зі своїми особистостями та умовами здійснення.

Поліцейське піклування, відповідно до ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію», належить до групи превентивних поліцейських заходів, однак дещо відрізняється від інших заходів, об'єднаними у дану групу (напр., перевірка документів особи або опитування особи). Це пов'язано із призначенням поліцейського піклування: воно спрямоване передусім на захист прав і свобод особи, щодо якої воно застосовується. У зв'язку із цим, чітко окреслене і коло осіб, щодо яких застосовується поліцейське піклування. Воно включає: неповнолітніх осіб віком до 16 років, які залишилися без догляду, особи, які підозрюються у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вони утримувалися на підставі судового рішення, особи, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють реальну небезпеку оточуючим або собі та особи, які перебувають у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратили здатність самостійно пересуватися чи створюють реальну небезпеку оточуючим або собі [2].

В усіх випадках мова йде не стільки про осіб, які вчиняють або можуть вчинити правопорушення (як у випадку застосування інших поліцейських заходів), а про осіб, які перебувають у стані, що створює потенційну загрозу для них, а, в окремих випадках, і для оточуючих. Відтак, цілями поліцейського піклування є, з одного боку, усунення обставин, що створюють такі ризики, а з іншого – надання їм допомоги (медичної, побутової, правової), направленої на захист та реалізацію їх прав та законних інтересів.

Водночас, не можна вважати поліцейським піклуванням будь-яке надання поліцейським допомоги громадянам. Поліцейське піклування може застосовуватися лише до наведеного вище кола осіб та лише у визначених випадках. При цьому, до поліцейського піклування висуваються ті самі загальні вимоги, що й до інших поліцейських заходів, визначені ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію». Відповідно до неї, поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним [2].

Вимога законності означає, що захід, який застосовується, має бути визначений законом. Іншими словами, він має застосовуватися за підстав, передбачених законом, у межах покладених на поліцію повноважень та відповідно до вимог, порядку та процедури застосування та оформлення, встановлених законом.

В контексті поліцейського піклування це, передусім, означає дотримання вимоги щодо застосування даного заходу лише до визначеного ст. 41 вичерпного кола осіб та за викладеного у ній вичерпного переліку обставин.

Конкретні дії, які вчиняються працівниками поліції в межах застосування поліцейського піклування, законодавчо не встановлюються, однак Закон України «Про Національну поліцію» чітко встановлює результат, якого має досягти його здійснення щодо особи.

Відповідно до ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейське піклування має наслідком:

- щодо неповнолітніх осіб віком до 16 років, які залишилися без догляду, – передання батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;
- щодо осіб, які підозрюються у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вони утримувалася на підставі судового рішення, та осіб, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють реальну небезпеку оточуючим або собі – передання відповідному закладу;
- щодо осіб, які перебувають у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратили здатність самостійно пересуватися чи створюють реальну небезпеку оточуючим або собі, –

передання у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання [2].

Відповідність наслідку поліцейського піклування обставинам її застосуванням є важливим елементом вимоги законності. Зокрема, це підтверджується низкою судових рішень, які вказували на незаконності дій працівників поліції у випадку доставлення осіб, щодо яких застосовувалось поліцейське піклування, до установ і місць, не передбачених Законом України «Про Національну поліцію» (наприклад, доставлення особи у стані алкогольного сп'яніння до пункту обігріву бездомних).

Окрім цього, слід звернути увагу, що у жодному із випадків здійснення поліцейського піклування в якості його наслідку не передбачається доставлення особи до підрозділу поліції. Це не означає, що в межах поліцейського піклування особа не може бути туди доставлена. Водночас, таке доставлення має здійснюватися лише у випадку, якщо воно необхідне для досягнення цілей поліцейського піклування (наприклад, коли неповнолітня особа, з огляду на пізню годину, не може бути негайно передана органам опіки та піклування).

Дотримання вимоги законності включає й необхідність дотримання процедури здійснення поліцейського піклування, важливим елементом якої, у свою чергу, є документальне оформлення. Про кожен випадок поліцейського піклування складається протокол. Єдина його форма наразі не затверджена, але Закон України «Про Національну поліцію» достатньо детально встановлює його зміст, визначаючи, що в протоколі зазначається: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання; заяви чи скарги особи, якщо такі надходили; наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень.

Слід наголосити, що протоколи про поліцейське піклування можуть у подальшому виступати джерелом інформації про обставини скоєння правопорушень. З огляду на це, протокол має містити максимально детальні відомості про застосування цього поліцейського заходу. У подальшому, затвердження єдиної форми протоколу має сприяти більш ефективному застосуванню даного поліцейського заходу.

Вимога необхідності полягає у тому, що для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Хоча поліцейське піклування направлене передусім на надання допомоги особі, щодо якої воно застосовується, воно може бути пов'язане із певним обмеженням її прав (напр., права на свободу пересування). У зв'язку із цим, застосування поліцейського піклування має застосовуватися лише у випадку, якщо воно дійсно є необхідним. Так, не буде доцільним застосовувати поліцейське піклування до особи, яка, хоча і має ознаки алкогольного сп'яніння, має можливість самостійно пересуватися і не створює загрози собі чи оточуючим, або до підлітків у віці 14-15 років, які самостійно повертаються додому зі школи.

Вимога пропорційності, яка означає, що шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не повинна перевищувати блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди. Ця вимога особливу важлива при застосуванні заходів примусу, в яких може виникнути потреба при здійсненні поліцейського піклування (наприклад, у випадку здійснення поліцейського піклування щодо осіб у стані алкогольного сп'яніння або особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу). Заподіяна за таких умов шкода повинна бути мінімальною.

Нарешті, вимога ефективності означає, що застосування поліцейського заходу забезпечує виконання повноважень поліції. У випадку поліцейського піклування це означає або передання особи передбаченим законом особам або організаціям (батькам, лікувальному закладу тощо) або припинення обставин, що обумовили необхідність здійснення піклування (напр., виявлення відсутності у особи психічного розладу, прибуття батьків неповнолітньої особи тощо). При цьому, слід наголосити, що основною метою поліцейського піклування є надання допомоги особі. У зв'язку із цим, критерій ефективності додатково вимагає вжиття поліцейським усіх необхідних заходів, спрямованих на досягнення цієї мети: з'ясування

стану здоров'я особи, надання, за необхідності, першої медичної допомоги, якщо цього вимагають обставини – виклик лікарів, надання допомоги побутового характеру (наприклад, забезпечення обігріву особи у холодну пору року) тощо.

Відносна новизна поліцейського піклування, поєднана із недостатнім унормуванням,обумовлює відносно нешироке використання даного заходу. Окрім цього, судова практика показує, що в окремих випадках поліцейські застосовують його невірно. Зокрема, відносно часто судові рішення констатують в якості порушення нескладання протоколу про поліцейське піклування. Частково це пояснюється тим, що, з огляду на відсутність затвердженої форми, відсутні і бланки таких протоколів. Окрім цього, у низці випадків вказувалось на порушення вимог пропорційності застосування сили при здійсненні поліцейського піклування (щодо осіб у стані алкогольного сп'яніння та осіб, які демонстрували ознаки психічного розладу), а також недотримання встановленої законом цілі здійснення поліцейського піклування (доставлення особи до закладу, непередбаченого законом). З іншого боку, слід вказати на широке застосування поліцейського піклування при протидії правопорушенням, що скоюються проти неповнолітніх. Так, у низці судових рішень щодо позбавлення батьківських прав протоколи про застосування поліцейського піклування виступали в якості джерел інформації для прийняття судом рішення. Відтак, поліцейське піклування може використовуватися і для реалізації положень, наприклад, Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [1] та інших нормативно-правових актів, направлених на захист прав дітей.

Враховуючи це, інститут поліцейського піклування потребує подальшого розвитку. Так, необхідним є закріплення форми бланку протоколу про здійснення цього поліцейського заходу. Окрім цього, додаткового унормування потребують питання доставлення особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування, до поліції (у разі необхідності), порядок взаємодії поліцейських з іншими заінтересованими органами та установами при здійсненні поліцейського піклування, а також основні алгоритми дій поліцейського при здійсненні піклування щодо окремих категорій осіб.

Список використаної літератури

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12. 2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. С. 32.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. С. 33.

I. Svyatokum

PROBLEMS OF THE USE OF POLICE FEDERATION BY NATIONAL POLITICS OF UKRAINE

The theses highlight some aspects of the normative regulation of the institution of police custody. Material and procedural requirements for the use of police care are considered. Specific issues are specified that require further normative development of this new institute.

Keywords: police custody, National Police of Ukraine, administrative protocol.